

Stanovenie celulázovej aktivity tabletovým S-testom Celuláza C_x

Ing. VIERA MONCOLOVÁ, Ing. JIŘÍ ZEMEK, CSc., Bioefect, Bratislava

Kľúčové slová: *celuláza, spektrofotometer, tabletový S-test, aktivita*

579.663

ÚVOD

Rôznorodosť celulolytických enzýmov a ich substrátov a nepoznanie substrátovej špecificity týchto enzýmov viedla v minulosti k vzniku početných analytických metód [1, 2]. Všetky celulolytické enzýmy štiepia β -1,4-glukozidické väzby a odlišujú sa

špecificitou k štruktúram obsahujúcim tieto väzby. Plesňové mikroorganizmy vytvárajú tri typy celulolytických enzýmov: endoglukanázu (1,4- β -D-glukan-glukanohydroláza, EC 3.2.1.4), celobiohydrolázu (1,4- β -D-glukan-celobiohydroláza, EC 3.2.1.91) a β -glukozidázu (β -D-glukozid-glukohydroláza, EC 3.2.1.21) [3]. Substrátová špecificita týchto enzýmov je uvedená v *tabuľke 1*.

Tabuľka 1. Hydrolýza rozličných substrátov celulolytickými enzýmami [3].

Enzým	Substrát				
	Kryštalická celulóza	Karboxymetylcelulóza	Amorfná celulóza	Celote traóza	Celobióza
endoglukanáza	—	+	+	+	—
celobiohydroláza	+	—	+	+	—
β -glukozidáza	—	—	—	+	+

Okrem týchto enzýmov existujú zmienky o výskyte stopovej aktivity glukán-glukohydrolázy (1,4- β -D-glukán-glukohydroláza, EC 3.2.1.74) [3]. Enzým odštiepuje glukózové zbytky z neredukujúceho konca celulóзовého reťazca. Účinkuje na celulózu nabobtnanú v kyseline fosforečnej, na celooligosacharidy a karboxymetylcelulózu (KMC). Celulolytický systém baktérií je podstatne jednoduchší ako u húb, baktérie produkujú len endoglukanázu a β -glukozidázu [3].

Metódy na stanovenie aktivít celulolytických enzýmov sú všeobecne založené na stanovení redukujúcich skupín sacharidov uvoľnených z natívnej formy celulózy alebo z jej modifikácií [4]. Avšak tieto metódy sú nešpecifické pre endo-1,4- β -glukanázy, pretože interferujú s účinkom β -glukanáz pôsobiacich exo-mechanizmom [1,5]. Viskozimetrické [6–8] a nefelometrické [9, 10] metódy sú špecifickejšie, ale nevhodné pre stanovenie nerozpustných enzýmov a pre rutinnú prácu. V tabuľke 2

Tabuľka 2. Metódy stanovenia celulolytických aktivít

Aktivita	Substrát	Stanovená veličina
celková celulolytická	nerozp. kryštalická celulóza bavlna Avicel (mikrokryštalická celulóza) filtračný papier	obsah glukózy
endoglukanázová	karboxymetylcelulóza hydroxyetylcelulóza	zníženie viskozity obsah red. sacharidov
celobiohydrolázová	bavlna Avicel amorfná celulóza	obsah red. sacharidov
β -glukozidázová	celobióza p-nitrofenyl- β -D-glukozid	obsah glukózy obsah p-nitrofenolu

sú uvedené najviac používané metódy stanovenia aktivity celuláz [11].

Stanovenie celulolytických aktivít sa stáva jednoduchším zavedením chromolytických substrátov [12–19]. Metódy využívajúce tieto substráty sú založené na stanovení enzýmom uvoľnených rozpustných celulóзовých fragmentov, obsahujúcich kovalentne viazané farbivo. Východiskové substancie môžu byť buď rozpustné [12, 18, 19] alebo nerozpustné vo vode [13–17].

V predloženej práci sú prezentované výsledky s rutinným využívaním chromolytického tabletového S-testu Celuláza C_x pri stanovení endo-1,4- β -glukanázy (celulázy C_x).

MATERIÁL A METÓDY

V práci bol použitý zmesný celulolytický preparát (produkčný kmeň *Trichoderma viride*), ktorý pod názvom „Celuláza“ vyvinul Výskumný ústav potravinárskeho priemyslu, Praha a vyrobený bol v bioprevádzke JRD Petrova Ves (okres Senica). Enzýmový preparát bol ponúknutý pre pivovarské účely na zlepšenie filtrovateľnosti piva. Preparát bol v práškovej forme a na stanovenie celulóзовej aktivity C_x bol pripravený 0,15 % roztok vo fosfátovom tlmivom roztoku (0,05 mol.l⁻¹; pH 5,0).

Tabletový S-test Celuláza C_x bol dodaný na požiadanie z JZD Agrokombinátu (Agrogén), Slušovice a dodáva ho Bioeffect Lehnice. Tablety obsahovali ako chromolytický substrát hydroxyetylcelulózu. Enzýmová reakcia s S-testom Celuláza C_x sa zastavila prídavkom zastavovacieho roztoku o zložení 10 g uhličitanu sodného v 900 ml destilovanej vody a 100 ml acetónu. K metóde S-test bola použitá referenčná metóda s karboxymetylcelulózou (15 mg.ml⁻¹) ako substrátom rozpusteným za tepla vo fosfátovom tlmivom roztoku (0,05 mol.l⁻¹; pH 5,0). Reakčná zmes bola inkubovaná pri 30 °C počas 15 minút a uvoľnené redukujúce sacharidy boli stanovené reakciou s kyselinou 3,5-dinitrosalicylovou (3,5-DNS) [20].

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Na stanovenie aktivity celulázy C_x v preparáte „Celuláza“ S-testom Celuláza C_x sme použili nami vypracovaný postup uvedený v tabuľke 3.

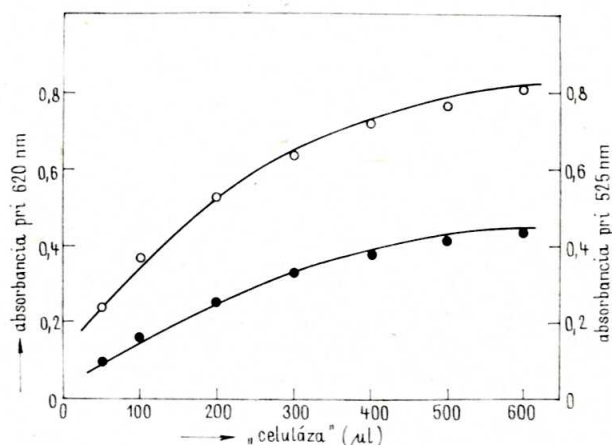
Tabuľka 3. Postup stanovenia aktivity celulázy C_x v preparáte „Celuláza“ S-testom Celuláza C_x .

Pokusná vzorka		Slepý pokus
	(ml)	(ml)
Fosfátový tlmivý roztok (0,05 mol.l ⁻¹ , pH 5,0)	0,9	0,9
Roztok enzýmu (0,15 %)	0,1	—
Predinkubácia 5 min. pri 30 °C		
Prídavok jednej substrátovej tablety — inkubácia 30 min.		
Prídavok zastavovacieho roztoku	4,0	4,0
Roztok enzýmu (0,15 %)	—	0,1
Centrifugácia (3 000 g, 5 min.) alebo filtrácia, Whatman No.1 alebo Filtrak No.595		
Zmeranie absorbancie supernatantu alebo filtrátu oproti slepému pokusu pri 620 nm		
Prepočet aktivity enzýmového preparátu pomocou kalibračnej krivky (μ kat.g ⁻¹)		

Uvedený postup sme zopakovali pre sedem rôznych prídavkov pôvodného enzýmového roztoku tak, aby výsledný objem bol 1 ml. Paralelne boli vykonané pokusy referenčnou metódou — pozri Materiál a metódy, s takými istými riedeniami pôvodného enzýmového roztoku. Vzťah medzi hod-

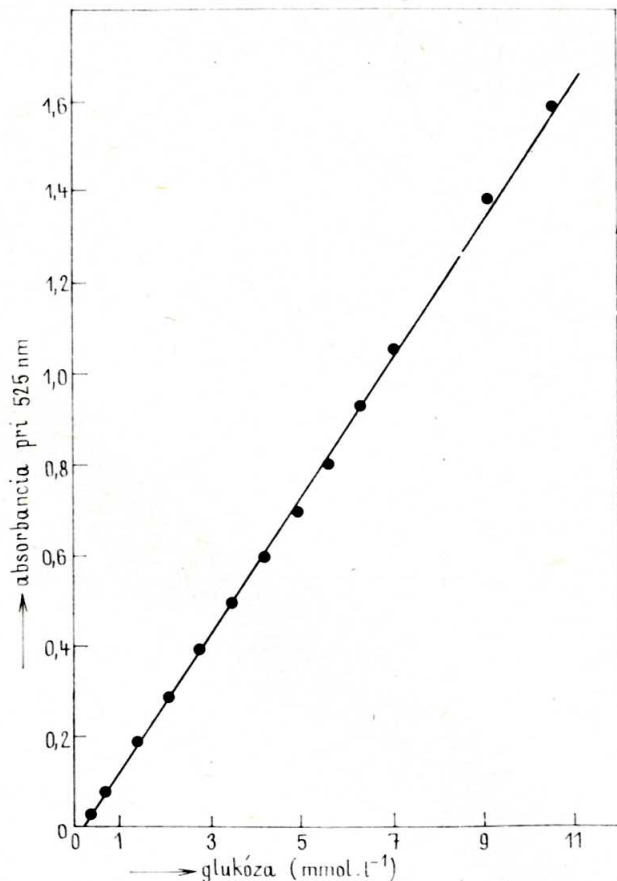

notou nameranej absorbančie a objemom pridaného enzýmového preparátu „Celuláza“ pri metóde S-test Celuláza C_x a pri referenčnej metóde s použitím 3,5-DNS kyseliny je uvedený na obr. 1. Pre

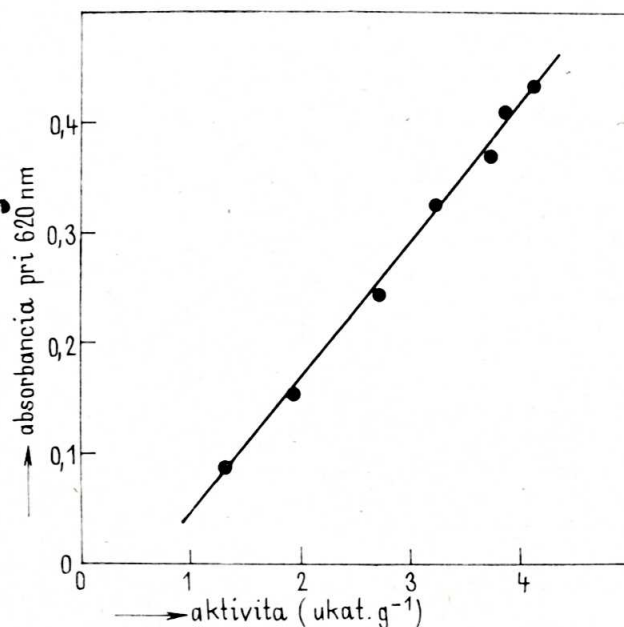

Obr. 1. Vzťah medzi hodnotou absorbančie a objemom pridaného enzýmového preparátu „Celuláza“ (0,15% roztok) pri metóde S-test Celuláza C_x (●) a pri referenčnej metóde (○).

referenčnú metódu bola zostrojená kalibračná krivka na D-glukózu a znázornená je na obr. 2. Použitím tejto kalibračnej krivky boli hodnoty absorban-

Obr. 2. Kalibračná krivka pre referenčnú metódu s 3,5-DNS kyselinou na D-glukózu.

Obr. 3. Kalibračná krivka $a = f(A_{620})$ na stanovenie aktivity celulózy C_x v preparáte „Celuláza“ (z *Trichoderma viride*) S-testom Celuláza C_x .

cie namerané referenčnou metódou premenené na hodnoty uvoľnených redukujúcich sacharidov a tieto boli ďalej prepočítané (zahrnutím zriedovacích pomerov a reakčného času) na hodnoty enzýmových aktivít. Vypočítané hodnoty enzýmových aktivít v $\mu\text{kat.g}^{-1}$ boli vynesené do grafu oproti zodpovedajúcim hodnotám absorbančie nameranej pri 620 nm metódou S-test Celuláza C_x , čím bola zostrojená kalibračná krivka pre prepočet absorbančie na aktivitu celulózy C_x (obr. 3). Túto kalibračnú krivku používa výrobca v ďalšom ako súčasť tabletového testu.

Kalibračnú krivku na obr. 3 možno vyjadriť vzťahom:

$$a = k_1 A + k_2,$$

kde a je aktivita celulózy C_x ($\mu\text{kat.g}^{-1}$) a A je absorbančie pri 620 nm, k_1 a k_2 sú konštanty závislé od spôsobu modifikácie substrátu. Pre substrát použitý v tabletách S-test Celuláza C_x v našom pokuse (obr. 3) $k_1 = 7,936$ a $k_2 = 0,651$.

V tabuľke 4 sú zhrnuté výsledky presnosti stanovenia

Tabuľka 4. Presnosť stanovenia aktivity celulózy C_x v sérii S-testom Celuláza C_x . Opakované stanovenie (10) z toho istého roztoku enzýmového preparátu „Celuláza“.

Vzorka	Absorbančie pri 620 nm	Aktivita ($\mu\text{kat.g}^{-1}$)	Priemer. hodnota	Odhýlka od priemeru	Smerodajná odhýlka	Variačný koeficient (%)
1	0,225	2,45	2,33	0,12	$\pm 0,08$	3,6
2	0,218	2,40		0,07		
3	0,216	2,35		0,02		
4	0,203	2,25		-0,08		
5	0,222	2,40		0,07		
6	0,199	2,25		-0,08		
7	0,203	2,25		-0,08		
8	0,209	2,30		-0,03		
9	0,228	2,45		0,12		
10	0,199	2,25		-0,08		

Hodnoty aktivít boli odčítané z kalibračnej krivky (obr. 3)

venia aktivity celulózy C_x v preparáte „Celulóza“ S-testom Celulóza C_x . Pre aktivitu celulózy C_x 2,33 $\mu\text{kat} \cdot \text{g}^{-1}$ je hodnota variačného koeficientu $v_k = 3,6 \%$.

Pre kompletnú štandardizáciu pracovného postupu a medzilaboratórnu kontrolu presnosti spektrofotometrov je potrebné použiť aj S-test Farebný štandard a enzýmový štandard celulózy C_x v tabletovej forme s deklarovanou aktivitou.

ZÁVER

Z predložených postupov vyplýva, že stanovenie aktivity celulózy C_x tabletovým S-testom Celulóza C_x je rovnaké ako stanovenie aktivít iných biotechnologicky významných hydrolytických enzýmov publikovaných v predchádzajúcich prácach [21 až 25], čo je z hľadiska štandardizácie a normalizácie metodík stanovenia aktivity enzýmov veľmi výhodné. Metódy sú výhodné aj pre svoju jednoduchosť a rýchlosť analýzy väčšej série vzoriek.

LITERATÚRA

- [1] MANDELS M., ANDREOTTI R., ROCHE C. In: Biotechnology and Bioengineering Symposium No. 6 (GADEN E. L., MANDELS M. H., REESE E. T., SPANO L. A., eds), Wiley, 1976, New York, s. 21
- [2] ENARI T.-M., MARKKANEN P. In: Advances in Biochemical Engineering (CHOSE T.-K., FIECHTER A., BLAKESBROUGH N., eds), 5, Springer Verlag, Berlin-New York, 1977, s. 3
- [3] ENARI T.-C.: Microbial Cellulases, In: Microbial Enzymes and Biotechnology (FOGARTY W.-M., ed.), Applied Science Publishers Ltd, London - New York, 1983, s. 156
- [4] ZEMEK, J., PAVLICOVÁ Z., KOVÁŘ, J., KUNIAK, L.: Determination of endo-1,4- β -glucanase and the total cellulolytic activity with derivatized chromolytic cellulose, In: Enzyme Technologies, Progress in Biotechnology (BLAŽEJ A., ZEMEK J., eds), 4, Elsevier Sci. Publ., Amsterdam, 1987, s. 469
- [5] BAILEY M.-J., NEVALAINEN K.-H.: Enzyme Microbial Technology, 3, 1981, s. 143
- [6] ALMIN K.-E., ERIKSSON K.-E.: Biochem. Biophys. Acta, 130, 1967, s. 238
- [7] ALMIN K.-E., ERIKSSON K.-E., PETERSSON B.: Eur. J. Biochem., 51, 1975, s. 207
- [8] ENARI T.-M., MARKKANEN P. In: Advances in Biochemical Engineering (CHOSE T.-K., FIECHTER A., BLAKESBROUGH N., eds), 5, Springer Verlag, Berlin - New York, 1977, s. 1
- [9] GORBACHEVA I. V., RODIONOVA N. A.: Biochem. Biophys. Acta, 484, 1977, s. 79
- [10] NUMMI M., FOX P.-C., NIKU-PAAVOLA, M.-L., ENARI T.-M.: Anal. Biochem., 116, 1981, s. 133
- [11] ENARI T.-M.: Microbial Cellulases, In: Microbial Enzymes and Biotechnology (FOGARTY W.-M., ed.), Appl. Sci. Publ. Ltd, London - New York, 1983, s. 187
- [12] McCLEARY B.-V.: Carbohydr. Res., 86, 1980, s. 97
- [13] POINCELOT R.-P., DAY P.-R.: Appl. Microbiol., 22, 1972, s. 875
- [14] HUANG J. S., TANG J.: Anal. Biochem., 73, 1976, s. 369
- [15] LEISOLA M., LINKO M.: Anal. Biochem., 70, 1976, s. 592
- [16] NG T. K., ZEIKUS J. G.: Anal. Biochem., 103, 1980, s. 42
- [17] Pat., CS, AO 192 202
- [18] Pat., CS, AO 237 101
- [19] BIELY P., MISLOVICOVÁ D., TOMAN R.: Anal. Biochem., 144, 1985, s. 142
- [20] HLAVÁČEK I., KRÁLOVÁ B., MOŠTEK J.: Kvas. prům., 25, 1979, s. 241
- [21] MONCOLOVÁ V., ZEMEK J., KUNIAK L.: Kvas. prům., 34, 1988, s. 161
- [22] MONCOLOVÁ V., ZEMEK J., KUNIAK L.: Kvas. prům., 34, 1988, s. 290
- [23] MONCOLOVÁ V., ZEMEK J.: Kvas. prům., 35, 1989, s. 136
- [24] MONCOLOVÁ V., ZEMEK J.: Kvas. prům., 35, 1989, s. 229
- [25] MONCOLOVÁ V., ZEMEK J.: Kvas. prům., 36, 1990, s. 289

Lektoroval Ing. Jan Masák, CSc.

Moncoľová, V. - Zemek, J.: Stanovenie celulózovej aktivity tabletovým S-testom Celulóza C_x . Kvas. prům., 37, 1991, č. 2, s. 37—40.

V práci sú prezentované výsledky s rutinným využitím chromolytického tabletového S-testu Celulóza C_x pri stanovení celulózovej aktivity C_x v enzýmovom preparáte „Celulóza“ (produkčný kmeň *Trichoderma viride*, výrobca JRD Petrova Ves).

K metóde S-test bola použitá referenčná metóda s karboxymetylcelulózou ako substrátom, ktorého enzýmovou hydrolýzou vzniknuté redukujúce sacharidy boli stanovené reakciou s kyselinou 3,5-dinitrosalicylovou.

Pre aktivitu celulózy C_x 2,33 $\mu\text{kat} \cdot \text{g}^{-1}$ bola hodnota variačného koeficienta $v_k = 3,6 \%$.

Монцольова, В. - Земек, И.: Определение целюлазной активности таблеточным S-тестом Целюлаза C_x . Квас. прум. 37, 1991, № 2, стр. 37—40.

В работе представлены результаты рутинного использования хромолитического таблеточного S-теста Целюлаза C_x в ферментном препарате »Целюлаза« (штамм *Trichoderma viride*, производитель ЕСК Петрова Вес).

Добавочно к этому испытанию был применен референтный метод с карбоксиметилцеллюлозой в качестве субстрата, энимным гидролизом его возникшие восстанавливающие сахарады были определены путем реакции с 3,5-динитросалициловой кислотой.

Для активности целюлазы C_x 2,33 $\mu\text{kat} \cdot \text{g}^{-1}$ величина вариационного коэффицента составляла $v_k = 3,6 \%$.

Moncoľová, V. - Zemek, J.: Determination of Cellulase Activity Using the Tablet S-Test Cellulase C_x . Kvas. prům., 37, 1991, No. 2, pp 37—40.

The tablet S-Test Cellulase C_x was routinely used for the determination of cellulase activity C_x in the enzyme prepare „Cellulase“ [production strain *Trichoderma viride*] from Cooperation Farm Petrova Ves. In the comparative method carboxymethyl cellulose, as the substrate, was enzymatically hydrolyzed and reduced saccharides formed were determined by the reaction with 3,5-dinitro salicylic acid. For the cellulase activity C_x of 2,33 $\mu\text{kat} \cdot \text{g}^{-1}$ the value of a variation coefficient was $v_k = 3.6 \%$.

Moncoľová, V. - Zemek, J.: Bestimmung der Cellulase-Aktivität mittels Tabletten-S-Test Cellulase C_x . Kvas. prům., 37, 1991, Nr. 2, S. 37—40.

In der Mitteilung präsentieren die Autoren die Ergebnisse mit der Routine-Applikation des chromolytischen Tabletten-S-Tests Cellulase C_x zur Bestimmung der Cellulase-Aktivität C_x im Enzym-Präparat „Cellulase“ [Produktionsstamm *Trichoderma viride*, Hersteller Einheitliche landwirtschaftliche Genossenschaft Petrova Ves].

Zu der S-Test-Methode wurde die Referenzmethode mit Karboxymethylcellulose als Substrat angewandt, dessen durch Enzymhydrolyse entstandenen reduzierten Saccharide mittels Reaktion mit 3,5-Dinitrosalicylsäure bestimmt wurden.

Für die Aktivität der Cellulase C_x 2,33 $\mu\text{kat} \cdot \text{g}^{-1}$ war der Wert des Variationskoeffizienten $v_k = 3,6 \%$.